

„Музиката на Стефан Драгостинов“

Ангелина Петрова

От ляво надясно: Стефан Драгостинов, Милена Моллова и Росен Идеалов

мент „Музика“ в Нов български университет и белязан от високия полет на авторова и изпълнителска реализация. Както всяко ново „музикално прикључение“ с Драгостинов концертът остави „без гръх“ публиката, разкривайќи един титаничен „Драгостинов клавирен свят“, простиращ се от резонанса и отзвучаването на отделния тон „на границата на тишината“, през многоцветността на макамните и фолклорните персонажи до бруталните, многозвучни образи с внушението за „хаос“ и „сътворение“... Сюжетът на вечерта бе: Пет миниатюри за пиано (Милена Моллова), „Голяма романтична соната за кларинет и мълчаливо пиано“ (Росен Идеалов) и премиера на „Тангра-соната“, (посветена на Милена Моллова и изпълнена от нея).

Както сподели авторът, може концертът да се е родил като хрумване „по повод“ 30-годишнината на департамента, а също и като артистична импровизация на автор и изпълнители, но той ни въведе в поетиката на неортодоксалните, непредсказуеми инструментални полета на Драгостинов... Мислех, че премиерата на новия голям опус „Тангра-соната“ в тази програма е белязала концертния му проект, който очертава звуково философската му интерпретация за „раждането на света“, пътя от хаос към порядък, съдбата на човека... Но когато го попитах за това, той ме „пресеке“ – според него основният импулс, задвижил идеята за концерта, е „дълбоката му творческа връзка с Милена Моллова в продължение на десетилетия: „Тя е изпълнила най-значителните ми премиери за пиано, като „Фуга-интеграл“... Ще споделя, че съм написал и Втори концерт за пиано, който, ако е рекъл Господ, ще бъде изпълнен от нея заедно със Софийската филхармония и маестро Найден Тодоров... Бих казал, че нашият последен съвместен концерт има едно специално и лично послание, което представихме на публиката.“

В началото на концерта Милена Моллова изпълни Пет миниатюри за пиано – цикл пиеси, разкриващи един колкото приказен, толкова и оплетен с музикални знаци сюжет. Всяка от тези пиеси е „история“ – „2+2=4“ е Драгостиновият разказ за света на Моцарт и на Драгостинов, „Тъжна коза“ – за

срещата на иронията и тъгата, „Не знам...“ – за докоснатия, но неизчерпан хоризонт на фолклора („Не знам“ завършва с цитат на вечната „Полегнала е Тудора“ в различни нейни звукови тълкувания). Става гума за поетичност, в която се свързват привидно несъвместимо контрастни метафори – като в „хайку“. Милена Моллова изпълни пиесите с артистична радост от детайла, от звуковите игри, от автентичността на техния „опак“, но цветно-импровизационен свят.

Станахме свидетели и на артистичната проява на автора – като изпълнител на „резониращото пиано“ заедно с виртуоза и негов съмишленник Росен Идеалов. „Голяма романтична соната за кларинет и мълчаливо пиано“ е творба, експериментираща със съпоставянето на „тишина и тотален звук“. В нея се откроява виртуозността на писмото, но също се вместили тишината и авторовото „необичайно романтично“ като мълчаливост, елегия, резонанс. Драгостинов винаги е в „центъра на събитието“ – творбите му отвеждат българската музика във фокуса на композиционните открития на XX и XXI век, а за нас остава щастливото обстоятелство, че сме свидетели на тези събития. Росен Идеалов насити с артистизъм, вдъхновение и с огромно изпълнителско усилие всеки елемент от творбата: това е музикален текст, който е непокорен, усложнен от размери, звукореду. Невероятно бе и преживяването на контрастните състояния – на кулминациите/резонанси, навлизащи в тишината, въздействащи със своята изтънченост и изпълнени със „съучастието“ на Драгостинов на пианото.

Безспорно кулминацията на авторския концерт на Драгостинов бе премиерата на „Тангра-соната“. Тя изглежда като голям, необработен „къс скала“ – персонафицира единението-стихия на тоновия универсум, започващ с четиритоновата формула (g – es – a – f). В нея сякаш дочуваме дълбината на „първия звук“ във формулата на „макамното“, обвързваща две терци и тритонус. Веднага след това се появява фрагмент, асоцииращ с „първата тема“ в сонатността. В него доминира насеченият, непрестанно вариращ ритъм – сякаш цялата енергия на клавирното изложение се пренася в този „шопски“ образ, обемащ в себе си неравноделността и първичната метроритмична стихия. След това се преминава към напълно контрастен епизод (като „втора тема“), в който от макамното и сякаш „чувствително-романтичното“ изложение се разстилат многооктавови резонанси, израстват образи-формули. Идеята за сливането на макамност, сериалност и играта на фолклорни „формули-образу“ при Драгостинов според мен не е умозрителен „проект“, нещо „нарочно измислено“. Това е ярко неподражаем негов свят, който започва с пространствата на инструменталната и сериалната конструираност, но в него свободно се „прераждат“ романтичното, макамното, образи-навеи

от фолклора...

Втората част на „Тангра-соната“ започва с монодия от „тъмните“ цветове на пианото, която сякаш асоциира с Баховия „ходещ бас“. За нея Драгостинов споделя: „Търсил съм звукообраз на Прачовека, правещ първите си стъпки във Време Оно.“ Основната идея: връзката на универсума и човека се концентрира във 12-тонова мелодия (редица), която съдържа символни елементи: тритонуси, съединени с терци. В първия епизод се „намесват“ и виртуозни пасажи или клъстери-гласанди, наситени с „макамно оцветяване“. В „Тангра“ Стефан Драгостинов формулира нови „пробиви“ в писането си от последните години. Силен образ в тази част е метроритмичният секундово-кълстерен епизод. Метафората на Стефан е: „Постепенно нагнетяване... Човекът прави първите си стъпки. Прохожда. Набира дръзновение.“ Майстор на метроритмичната конструкция, Драгостинов постига невероятен калейдоскоп, изпълнен с неравноделност, създава сложна, фина и в същото време динамична, дори на места брутална звукова игра. В края на епизода чуваме първичния символ-монограм „Дилмано, дилберо“.

Третата част Драгостинов определя като „Песен на Зората“. Според него „светлата quasi-безмензурна мелодия е изградена на основата на тракийската песенна традиция – обаяна с характерни макамни боички от Странджа – Сакар

и Делиормана“. В тази част звучат кратките формули, които Драгостинов открива в безкрайното си богато посвещение на фолклора, но тук те протичат в контекста на ярко новаторски език и в отгласите на сериалност и макамност.

Финалът, наречен „По пътя на Светлината“, е бездна от звуци, изразена с масивна, но също нюансирана, разгърната текстура. Драгостинов винаги успява да „разтвори“ пианото в натрупване на необичайни цветове. За тази част той признава: „Няма да кривя душата си; много зор видях, когато писах финала на сонатата. Накрая реших: ще стъпя на „твърда земя“ – яка лагово-тонална конструкция, отворена в развитието на формата към всякакви атонални превъплъщения“.

Изпълнението на Милена Моллова разкри кураж, пълна отгаденост, блясък и радост. Тя не само като „на шега“ преодоля невероятния клавирен текст, но и потопи слушателя в неговите въздействия – романтичните акорди, невероятните кълстерни конструкции, почти непосилната на пръв поглед виртуозност...

Вечерта „С музиката на Стефан Драгостинов“ остави голямо пространство за вдъхновение, размисли и импулси у публиката... Безспорно Стефан Драгостинов е големият майстор на композицията у нас – той чертае нови хоризонти и постига нейното европейско и българско ново слово.